

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדור הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת בשלח תשס"ז

כל דעביד רחמנא לטב עביד

בסדר? וכי אסור לאדם צמא שכבר שלשה ימים לא שתי מים, לבקש קצת מים לשתיה?!

"מה נשתה" - פגם ב"ניגון" השאלה, או בניסוחה

אפשר לומר, שהטענה כלפי בני ישראל לא היתה על עצם השאלה. הטענה היתה על ה"ניגון" שבו היא נאמרה. גם בקשה מוצדקת מאד, צריכה להאמר ב"ניגון" ראוי ובדרך כבוד. אם היו באים אל משה ושואלים: "למדנו רבינו, מה נשתה?" - הכל היה בסדר. כמו כן, אם היו מבקשים ממנו: "אולי יואיל רבינו לעמוד בתפילה לפני הקב"ה ולבקש רחמים שישלח לנו מים" - גם אז הכל היה בסדר, שכן מדרכי עבודת ה' הוא שאדם יתפלל על צרכיו. אבל בני ישראל לא באו אל משה בשאלה או בבקשה להתפלל עליהם, אלא בתלונה ובטרונא. "נִלְוֵנוּ עַל מֵשֶׁה לֵאמֹר מַה נִשְׁתֶּה" - כאשר באים בניגון של תלונה - יש כאן פגם. לכן נחשבת להם בקשה זו כאחד מעשרה נסיונות שניסו את הקב"ה.

חוץ מזה, גם אם ה"ניגון" של שאלת "מה נשתה" היה תקין, יתכן שהיה פגם אחר בשאלתם של בני ישראל מצד נוסח השאלה. ישראל שואלים "מה נשתה". מה פירוש "מה נשתה"? אולי הקב"ה רוצה שיחיו בלי מים? הרי זמן לא רב אחרי אותו מעשה (כחודש וחצי אחר כך), משה רבנו חי שלוש פעמים ארבעים יום בלי לאכול ובלי לשתות! גם אליהו הנביא חי ארבעים יום בלי לאכול ובלי לשתות (מלכ"א יט, ה). הרי ששייכת מדרגה כזו, לחיות בלי אוכל ובלי מים. אם כן, אולי גם כאן רצה ה' להעמידם במדרגה כזאת, של חיים בלי אוכל ובלי מים במשך ארבעים יום או במשך זמן אחר שהקב"ה היה גוזר. אך כיון שהתלוננו ושאלו "מה נשתה", לא זכו להגיע למדרגה זו. בעצם שאלתם גזרו על עצמם שיהיו חייבים עכשיו לשתות [בבחינת "ברית כרותה לשפתים" (מו"ק יח, א)]. אם היו שואלים "איך נחיה" ולא "מה נשתה", אולי היו חיים בלי שתייה. רק מפני ששאלו "מה נשתה", הורידו את עצמם למדרגה כזו שמוכרחים לשתות, כפי ששמע מנוסח שאלתם. כיון שכך, אומר ה' למשה מה ישתו - "ויורהו ה' עץ, וישלך אל המים וימתקו המים" (שמות טו, כה). במדרגה כזו שמוכרחים לשתות, צריך באמת לדאוג להם למים הראויים לשתיה.

קושי הנסיון במרה

שמעתי ממורי רבי הג"ר חיים שמואלביץ זצ"ל, שרבו הגה"צ ר' ירוחם ליבוביץ זצ"ל אמר, שבפרשת בשלח יש לדבר על מידת הבטחון. נדבר אם כן בעזרת ה' בענין זה.

התורה מספרת בפרשתנו: "וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּם סוּף, וַיַּצְאוּ אֹֹל מִדְּבַר שׁוֹר, וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשַׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא מָצְאוּ מַיִם" (שמות טו, כב). שלשה ימים במדבר בלי מים בסוף חודש ניסן, כשמזג האויר כבר ה' חם, אינו דבר של מה בכך. ולא רק בני ישראל הולכים במדבר בלי מים. גם "צאן ובקר, מקנה כבד מאד" (שם יב, לה) הולכים איתם. גם הם זקוקים למים. כמה בהמות בדיוק היו שם איננו יודעים, אבל חמורים - כמה היו: "אין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים טעונים מִפְּסָפָה וְזָהְבָה שֶׁל מִצְרַיִם" (בכורות ה, ב). ששים רבוא איש, ולכל אחד תשעים חמורים - הרי כאן חמישים וארבעה מליון חמורים! נתאר לעצמנו קהל של חמישים וארבעה מליון חמורים נוערים מִצְמָא... וגם שאר הצאן והבקר ודאי אינם טומנים ידם בצלחת ומשמיעים את קולם, הרי זה רעש מחריש אוזניים! רק מהרעש הזה אדם יכול לצאת מדעתו, גם בלי מחסור במים. ואם נוסיף לזה גם את הנשים והילדים שבוכים מצמא, הרי שהמצב הוא באמת נורא ואיום.

לאחר שלושה ימים כאלו, מגיעים סוף סוף למקום שיש בו מים! או! סוף סוף אפשר לשים קץ לצמאון! רואים מרחוק את המים, מתקרבים אליהם, טועמים... והנה הם בלתי ראויים לשתיה! "וַיִּבְאוּ מִקְרָתָהּ, וְלֹא יָכְלוּ לְשָׁתֹת מֵיִם מִמָּקָהּ כִּי מְרִיִם הֵם" (שמות טו, כג). איך אפשר שלא להתאכזב? איך אפשר שלא לצאת מהכלים? ואכן - "וַיִּלְוֵנוּ עַל מֵשֶׁה לֵאמֹר מַה נִשְׁתֶּה" (שם, כד).

כיצד התייחסו חז"ל לתגובה זו של בני ישראל, שבאה לאחר שלושה ימי צמא במדבר, ולאחר שנוכחו לראות שהמים שהגיעו אליהם בלתי ראויים לשתיה? - חז"ל רואים בתגובה זו תגובה בלתי ראויה. מונים אותה כאחד מעשרה נסיונות שניסו ישראל את הקב"ה במדבר (ערכין טו, א). וצריך להבין: מה הטענה כאן על בני ישראל? מה הם כבר אמרו? הרי לא אמרו למשה "למה העליתנו ממצרים", או משהו כיוצא בזה, כמו שאמרו בפעמים אחרות (שמות יד, יא; שם טז, ג; שם יז, ג). הם בסך הכל שאלו "מה נשתה"! מה לא תקין בזה? מה לא

ימותו בגלל מה שראו): "לו קפץ ה' להמיתנו, לא לקח מינדו עֲלָה ומנחה, ולא הראנו את כל אלה, וכעת לא השמיענו כזאת" (שופטים יג, כג). היא מבינה, שאם זה עתה לקח ה' מידם קרבן, והראה להם נס גדול כזה, הרי לא עשה זאת כדי להמיתם, אלא כדי לרומם אותם לקראת היעוד שייעד להם - הולדת נזיר אלקים וגידולו (שמשון). והנה, גם מישראל לקח ה' קרבן פסח במצרים, והראה להם הרבה יותר ממה שהראה למנוח ולאשתו - ראו עשר מכות, ראו איך פֶּסַח ה' על בתי בני ישראל, והמית כל בכור בארץ מצרים ברגע אחד בחצות הלילה, ראו את ה' הולך לפנייהם בעמוד אש וענן, ראו קריעת ים סוף - א"כ גם הם היו צריכים להבין, ש"לו קפץ ה' להמיתנו... לא הראנו את כל אלה". ודאי שהקב"ה כבר ידאג לכך שלא ימותו בצמא. ממילא, אם הם באים ושואלים "מה נשתה" - הרי זה פגם במידת הבטחון ונחשב להם כתלונה ("גילגול"). היו צריכים להיות בטוחים שה' ידאג להם למים.

שיטת החזון אי"ש בהגדרת מידת הבטחון

והנה, החזון איש זצ"ל חלק על ההגדרה הנ"ל, שבטחון פירושו לבטוח בה' שימלא כל משאלה שעולה בלבי. לדעתו, הנהגה כזו מתאימה אולי לגדולי ישראל, כהג"ר ישראל מסלנט זצ"ל ואחרים, אבל לא זו המשמעות הרגילה של בטחון עבור רוב העולם, שכן מי אמר שמה שאני רוצה אכן טוב עבורי? אולי מה שלדעת י טוב עבורי, כלל אינו טוב עבורי באמת. ממילא לא שייך שהעולם יתנהל בצורה כזו, שאדם "יכתוב" לקב"ה מה לעשות איתו, ע"י שיבטח בו שיעשה עמו כך וכך. מסיבה זו אנו מבקשים בכרכת החודש, "חיים שימלא ה' משאלות לִבְנוֹ לטובה". למה לומר "לטובה"? למה לא לבקש סתם, "חיים שימלא ה' משאלות לִבְנוֹ"? מפני שלא תמיד אנו יודעים אם משאלות לבנו אכן טובות עבורנו. לכן אנו מבקשים מה', שימלא רק את משאלות לִבְנוֹ שהתגשמותן אכן טובה עבורנו. ה' יודע כבר מה טוב בשבילנו ומה לא טוב בשבילנו.

סיפר לי פעם יהודי אחד, יליד פולין, שבהיותו ילד נטל אותו אביו ועלה עמו מפולין לארץ ישראל. קרובי משפחתם שנשארו בפולין בכו ודאגו, מניין ישיג אביו פרנסה בארץ ישראל. הסוף היה, שהאב השיג ב"ה פרנסה בארץ ישראל, וקרובי המשפחה שנשארו בפולין, מפני שפרנסתם היתה מסודרת שם - נשמדו בשואה. הי"ד. בתחילה נראה היה ששפר עליהם מזלם, שיש להם פרנסה ויכולים להשאר בפולין. והנה בסופו של דבר התברר, שמוטב היה אילו לא היתה להם פרנסה בפולין, כי אז היו גם הם נוסעים לארץ ישראל או לפחות לאמריקה, והיו ניצולים. כמובן, "כל דעביד רחמנא לטב עביד", וגם מה שקרה בשואה היה טוב, גם אם איננו מבינים למה זה טוב. אבל לא זהו הטוב שאנו

"מה נשתה" - פגם במידת הבטחון

אבל יתכן לומר, שהפגם בשאלת "מה נשתה" לא היה ב"ניגון" שלה (שהשתמע כתלונה) או בנוסח שלה (שאמרו "מה נשתה" במקום "איך נחיה"), אלא עצם השאלה היתה בעייתית, שכן שאלה זו הוכיחה על פגם במידת הבטחון של ישראל.

מהו גדר הענין של בטחון בה' - בשאלה זו נחלקו גדולי עולם. היו מחכמי המוסר שאמרו, שבטחון פירושו לבטוח בה' שימלא כל משאלה שעולה בלבי, ואם אדם אכן יבטח בזה בכל לבו, מובטח לו שהקב"ה אכן ימלא את רצונו (זו היתה שיטת הג"ר ישראל מסלנט זצ"ל ותלמידיו, ובעיקר של האסכולה הנובהרדקאית שמבין תלמידיו). היו מהם שאף נהגו כך למעשה, ונתקיימו בהם הדברים. למשל, על אחד מהם מסופר, שהיה צריך להגיע למוסקבה, אבל לא היה בידו כסף לקנות כרטיס נסיעה לשם. בכל זאת בטח בה' שיגיע למוסקבה, ואכן באורח מופלא זָמְנוּ לו מן השמים סכום כסף ממקור בלתי צפוי, וכך הגיע למוסקבה. וכאלו היו מעשים רבים.

מהי מידת הבטחון הנדרשת, כדי לזכות לכך שאכן ינהגו עם האדם בצורה כזו מן השמים? - זאת יש ללמוד ממעשה שהיה בג"ר ישראל מסלנט זצ"ל. הגרי"ס זצ"ל דרש פעם בבית הכנסת, שאם אדם יבטח בלב שלם שה' ימציא לו עשרת אלפים רובל, בודאי ישיג אותם. שמע בעל מלאכה אחד את הדברים, ואמר בלבו: למה לי לעבוד? אשב בבית המדרש, אתפלל ואלמד כל היום, ואבטח בה' שיזמין לי עשרת אלפים רובל. אמר ועשה: עזב את עבודתו, התיישב בבית המדרש ולמד. עברו ימים ושבעות, כלתה פרוטתו האחרונה מכיסו, ועשרת אלפים הרובל לא הגיעו. בא אל ר' ישראל סלנטר ושאל אותו, מדוע לא התגשמה משאלתו. אמר לו ר' ישראל: אם עדין בוטח אתה בלב שלם בדבר, ודאי עתיד הדבר להתקיים. אלא שאם פקעה סבלנותך, מוכן אני לקנות ממך את עשרת אלפים הרובל המובטחים לך בעתיד, עבור חמשת אלפים רובל שאתן לך כבר עכשיו. שמח בעל המלאכה על העסק, ונאות לו מיד. אמר לו הגרי"ס זצ"ל: חזור למלאכתך! אם מוכן אתה להחליף עשרת אלפים רובל בחמשת אלפים רובל, סימן שבטחונך איננו מלא, וא"כ אין לך מה לצפות להתגשמות הדברים (תנועת המוסר ח"א סוף פכ"ז). הבטחון חייב אפוא להיות מלא ומוחלט.

זוהי עכ"פ גישה אחת בהגדרת ענין הבטחון. לפי שיטה זו, היו ישראל צריכים להיות בטוחים שיקבלו מים, ואז באמת היו מקבלים מים. היתה גם סיבה טובה לישראל להיות בטוחים בכך, שה' אכן יתן להם מים ולא ימית אותם בצמא ח"ו. הרי על הרבה פחות מהניסים שראו ישראל במצרים ועל הים - על נס אחד בודד של ראיית מלאך ה' עולה בלהב המזבח השמימה - אומרת אשת מנוח לבעלה (שחשש שמא

אריה וטרף את החמור. אמר ר' עקיבא: "כל דעביד רחמנא לטב עביד". כלילה הגיע גדוד חיילים, וְשָׁבָה את כל בני הכפר. אם היה לן שם - היו שובים גם אותו; ואם החמור היה נוער, או התרנגול קורא, או הנר היה דולק - היו מגלים אותו גם בשדה. לכן סיבבה ההשגחה, שלא יתנו לו מקום ללון בכפר, ושיכבה הנר ושיטרפו התרנגול והחמור, כדי להגן עליו. אמר על כך ר' עקיבא: וכי לא אמרתי לכם, כל מה שעושה הקב"ה הכל לטובה? (ברכות ס, ב) להביא ין כיצד יש כאן טובה - לא תמיד מבינים מיד. לפעמים מבינים רק לאחר זמן (כמו במקרה של ר' עקיבא), ולפעמים לעולם לא. אבל להאמיין שזו טובה - צריך להאמין מיד, ש"כל מה שעושה הקב"ה - הכל לטובה".

הצטרף אל מחנה מקרבי הגאולה

כלל ישראל באמת הפנים את הענין הזה, שכל מה שעושה הקב"ה הכל לטובה. הרי כלל ישראל עבר דברים נוראים - עשרה שבטים נקרעים מעם ישראל בזמן בית ראשון, אח"כ נחרב המקדש והולכים לגולה, אח"כ גזירת המן וגזירות אנטיוכוס, אח"כ חורבן בית שני וגלות נוספת, אחר כך גזירות הרומאים [דורו של שמד], וברורות הבאים צלבנים, ואינקויזיציה, וגירושים, וכל הצרות הרבות שעברו עלינו עד השואה האחרונה, ועד בכלל - ובכל זאת עם ישראל החזיק מעמד. לא כולם, אבל הרבה מבני עמנו עמדו בנסיון אפילו בשואה הנוראה, [שאגדות חז"ל אודות קושי השעבוד במצרים מחוירות לעומת מה שהיה בשואה], ומסרו נפשם על קיום מצוות, על חסד ועל שבת ועל יום הכפורים ועל שאר דברים - האמינו בה' עם כל מה שקורה, והאמינו שכל מה שעושה הקב"ה הכל לטובה, כמו שאומר המשורר בספר תהילים: "כל זאת בְּאֲתָנוּ וְלֹא שִׁכַחְנוּךָ" (תהלים מד, יח) - כל הצרות האלה באו, ועם ישראל לא עזב את ה'. עם ישראל בטוח ש"כל דעביד רחמנא לטב עביד". לא תמיד מבינים איך זה לטובה - אבל מאמינים.

גם היום אנו רואים דברים קשים. רואים דברים קשים בגשמיות, בגוש קטיף ובעמונה, ועוד הרבה מיני פורענויות וצרות גשמיות ל"ע, ורואים גם דברים קשים ברוחניות, שהרבה מאחינו בני ישראל אינם שומרים תורה ומצוות, ונמצאים בשפל רוחני נורא. ובכל זאת, עלינו לדעת שאנו מתקדמים לקראת גאולה. האם אנו נמצאים כבר בתוך שלבי הגאולה? אינני יודע. יתכן שגם בשמים אין הדבר מוכרע, והוא תלוי בנו, בַּתְּנָאי שאנו אומרים אותו פעמים ביום: "והיה אם שִׁמְעֵ תשמעו אל מצותי" - תשבו בארץ ישראל, ואם ח"ו להפך, אז להפך. אבל ברור שאנו מתקדמים לקראת גאולה, כי בזה אין ספק, שכל דעביד רחמנא לטב עביד, שתהיה גאולה. איך ומתי - איננו יודעים, אבל זה תלוי בנו. בשביל זה יש לנו בחירה, שנבחר להביא את

חפצים בו לכתחילה. לכתחילה אנו חפצים בטוב כזה, ש נר אָה ו נר ג י ש בו שהוא טוב.

[ובאמת, טעות גמורה היא לחשוב שמתו ששה מליון יהודים בשואה. היהודים האלו חיים הם! אמנם לא בעולם הזה, אבל בעולם האמת הם חיים! מי שמת באמת, אלו הגרמנים ימ"ש, ושאר אויבינו, הם אלה שמתים באמת. הנביא אומר על כנסת ישראל: "כְּנִי עֲקָרָה לֹא יִלְדֶּה... כי נְפִים בני שוממה מבני בעולה אמר ה'" (ישעיהו נד, א). מה פירוש "נְפִים בני שוממה מבני בעולה"? הרי יש הרבה יותר גויים בעולם מאשר יהודים! התשובה היא, שיהודים הם חיים. לא רק היהודים של היום, אלא כל היהודים של כל הדורות, מאברהם יצחק ויעקב, ועד ששת מליון הקדושים שנרצחו בשואה, וכן כל שאר היהודים שומרי תורה ומצוות, כולם חיים וקיימים. לעומת זאת הרשעים, כבר בחייהם הם קרויים מתים (ברכות יח, ב). ממילא - נְפִים בני שוממה מבני בעולה].

והנה, אם הגדרת הבטחון בה' איננה כפי שהזכרנו לעיל - לבטוח בה' שימלא כל משאלה שעולה בלבי - מהי אפוא הגדרת הבטחון בה'? הגדרת הבטחון בה' לדעת החזון אי"ש היא אחרת לגמרי. הבטחון בה' לדעתו, הוא "הָאֱמוּנָה שאין מקרה בעולם, וכל הנעשה תחת השמש הכל בהכרזה מאיתו יתברך" (אמונה ובטחון פ"ב אות א'). לא שאני אקבע לה' מה יקרה, אלא מה שקורה - אני מאמין שקורה בהשגחתו, שהוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים. וממילא הכל הוא לטובה, כי "כל דעביד רחמנא לטב עביד" (ברכות ס, ב). ה' יודע מה טוב, ואני אינני יודע מה טוב. "מה' מצעדי גבר פוֹנְנוּ" (תהלים לו, כג), הקב"ה יודע לאן להדריך אותי. לא תמיד הטובה בהנהגת ה' איתנו ניכרת לעינינו, אבל כך עלינו להאמין, שגם אם אין הדבר נראה לעינינו כטובה - "אלקים חִשְׁבָה לְטֹבָה" (בראשית נ, כ).

על כל פנים, גם לפי שיטה זו, שבטחון בה' פירושו "הָאֱמוּנָה שאין מקרה בעולם, וכל הנעשה תחת השמש הכל בהכרזה מאיתו יתברך", לא היו צריכים ישראל לשאול "מה נשתה". היו צריכים לבטוח בקב"ה שעושה את הדבר הטוב ביותר עבורם. או שיתן להם מים בקרוב, או שאחרי מופתים רבים כל כך שעשה להם במצרים ועל הים, הוא רוצה להראות להם מופת נוסף, שאפשר להתקיים גם בלי מים (כפי שהזכרנו לעיל) - כך או כך, אין מקום לקושיית "מה נשתה". צריך לבטוח בה' בכל מצב, ומותר גם להתפלל, אבל לא להקשות קושיות ולשאול שאלות.

חז"ל מספרים על ר' עקיבא, שהגיע פעם לְמָקוֹם ישוב אחד. ביקש שיתנו לו מקום ללון שם, ולא נתנו לו. אמר: "כל דעביד רחמנא לטב עביד". יצא מן הישוב ולן בשדה. היו עמו [בין שאר מטלטליו] תרנגול [להקיצו משנתו (רש"י)], חמור [לרכב עליו] ונר [להאיר לו]. באה רוח וכבתה את הנר, בא חתול וטרף את התרנגול, ובא

צבא גיבור, שניצח במלחמה. לרגל הנצחון, הכריז המלך על חנינה כללית לפושעים שיושבים בבתי הכלא. מכח חנינה זו, זכה גם גנב מפורסם אחד להשתחרר מבית הסוהר, ולשוב אל משפחתו ואל אחוזתו. שניהם - שר הצבא והגנב - שמחים בנצחון המלחמה. ובכל זאת יש הבדל גדול ביניהם. שר הצבא מתקבל בכל מקום בקריאות "הידד" ו"יחי" ("ונשו את כלימתם"), והגנב בקושי יכול להראות את פניו ברחוב מרוב בושה ("ונשו את כלימתם"). כך גם בזמן הגאולה: גם הצדיקים וגם הרשעים ישמחו בזמן הגאולה. ובכל זאת, אלו ישמחו בלי כל בושה, ואלו ישמחו עם בושה.

"כל דעביד רחמנא" וכו' - לא פוטר מתפלה
והנה, כל מה שדברנו, הוא רק בנוגע לאמונה. כשקורה משהו בלתי נעים - צריך להאמין שכל דעביד רחמנא לטב עביד. ואולם למעשה, אין הדבר פוטר מתפילה. בעת צרה ל"ע, חובה להתפלל. אסור לומר "כל דעביד רחמנא לטב עביד", ולא להתפלל. חובה להתפלל, שהטובה שמטיב עמנו הקב"ה תהיה בצורה כזו, שגורא שהיא טובה, ולא בצורה שאינה נעימה לנו. ממילא צריך להתפלל על כל צרה, בין שהיא צרת הכלל ובין שהיא צרת הפרט, ובפרט על בנו של ראש הישיבה שליט"א שזקוק לרחמי שמים מרובים, יש להכיר טובה ולהתחזק בתפילה עבורו, להרגיש שהצרה היא צרה שלנו, של כל אחד מאיתנו. האמונה ש"כל דעביד רחמנא לטב עביד", אסור שתהיה על חשבון אחרים, ותפגע בחובתנו להתפלל על מי שנמצא בצרה. יש להתחזק בתפילה, ולקוות שכשם שהצרה באה כהרף עין, גם הישועה תבוא בעזרת ה' כהרף עין, ונזכה כולנו לבשורות טובות, אמן.

הגאולה, ו"להביא את הגאולה" - פירושו לעסוק בתורה ובמצוות. אין שום דרך אחרת להביא את הגאולה, רק ע"י לימוד תורה וקיום מצוות. לכל אחד יש תפקיד בעולם. היה תפקיד לפרעה ולנמרוד ולהמון ולכל הדומים להם, והיה תפקיד לאברהם ליצחק וליעקב למשה ולאהרן ולממשיכי דרכם. הבחירה של כל אחד מאיתנו היא, לאיזה מחנה להצטרף, האם למחנה של נמרוד ותלמידיו, שמנסים להרחיק ולמנוע את הגאולה, או למחנה של אברהם אבינו ותלמידיו, שמשתדלים לקרב את הגאולה. התפקיד שלנו כיהודים, הוא כמובן, להצטרף אל המחנה האחרון - וזאת עלינו להשתדל לעשות, ע"י התחזקות בלימוד התורה ובקיום המצוות.

הקב"ה אומר על הגאולה העתידה: "עֲתָה אָשִׁיב אֶת שְׁבוֹת יַעֲקֹב... וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתָם" (יחזקאל לט, כו). קיימות שתי גירסאות, כיצד יש לקרוא פסוק זה. יש גורסים "וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתָם" (בשי"ן ימנית), ולפי זה מובנו של הפסוק הוא, שבזמן הגאולה ישראל ישכח את הבושה שהיתה להם מקודם (נשו' - לשון שכחה. ע"י בראשית מא, נא), ויש גורסים "וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתָם" (בשי"ן שמאלית), ולפי זה משמעותו של הפסוק היא הפוכה - שְׂאֵי שְׂאֵי את הבושה שהיתה להם מקודם ("וְנָשׂוּ" - "וְנָשְׂאוּ"). הם ישאו עליהם את הבושה, וימשיכו להתבייש. מהי יהיה אפוא בימות המשיח? "וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתָם" או "וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתָם"? התשובה היא, ששני הדברים יתקיימו! יהיו כאלה שיתקיים בהם "וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתָם", הם ישכחו את הכלימה ותהיה להם רק שמחה, אבל יהיו גם כאלה שיתקיים בהם "וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתָם", תהיה להם בושה וכלימה. על מה? על שלא תרמו מאומה לתהליך הגאולה.

משל למה הדבר דומה? למלך אחד שהיה לו שר

נא להתפלל לרפואה שלמה עבור

רפאל יחיאל בן חנה

בנו של ראש הישיבה
הרב מרדכי אלון שליט"א

שנפצע בתאונת דרכים

ולעילוי נשמות:

אריאל צבי בן יוסף יצחק לבית שטריגר